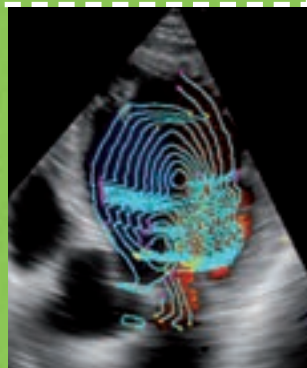
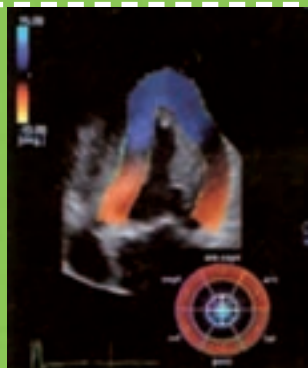
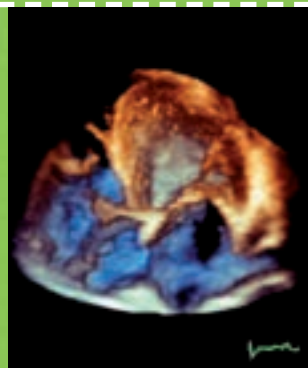

Christophe Klimczak

Echokardiografia

Techniki tradycyjne i nowoczesne

Przedmowa
Profesor Albert Hagège

Redakcja wydania polskiego Andrzej Szyszka

Echokardiografia

Techniki tradycyjne i nowoczesne

Christophe Klimczak

Redakcja wydania polskiego

Andrzej Szyszka

edra
URBAN & PARTNER

Spis treści

Podziękowania	VII	ROZDZIAŁ 6		
Przedmowa	VIII	Echokardiografia jednowymiarowa (M-mode) anatomiczna	121	
Słowo wstępne	IX	Wprowadzenie (121), Metodologia (121), Znaczenie kliniczne (122), Wnioski (124)		
Skróty	X			
Część I				
Techniki tradycyjne				
ROZDZIAŁ 1		ROZDZIAŁ 7		
Przekłatkowe badanie echokardiograficzne (TTE)	3	Obrazowanie odkształcenia	127	
Wprowadzenie (3), Metodologia (3), Znaczenie kliniczne (14), Wnioski (26)		Wprowadzenie (127), Metodologia (129), Znaczenie kliniczne obrazowania odkształcania (143), Wnioski (164)		
ROZDZIAŁ 2		ROZDZIAŁ 8		
Dopler tkankowy	27	Echokardiografia kontrastowa	167	
Wprowadzenie (27), Metodologia (27), Znaczenie kliniczne DTI (33), Wnioski (47)		Wprowadzenie (167), Metodologia (167), Znaczenie kliniczne echokardiografii kontrastowej (172), Wnioski (182)		
ROZDZIAŁ 3		ROZDZIAŁ 9		
Echokardiografia przezprzełykowa	51	Kolorkineza (<i>color kinetic imaging</i>)	185	
Wprowadzenie (51), Metodologia (51), Znaczenie kliniczne TEE (55), Wnioski (77)		Wprowadzenie (185), Metodologia (185), Znaczenie kliniczne (187), Wnioski (192)		
ROZDZIAŁ 4		ROZDZIAŁ 10		
Echokardiografia obciążeniowa	79	Echokardiografia trójwymiarowa przezprzełykowa w czasie rzeczywistym (TEE 3D)	195	
Wprowadzenie (79), Metodologia (79), Perspektywy echokardiografii obciążeniowej (106), Wnioski (107)		Wprowadzenie (195), Metodologia (195), Znaczenie kliniczne TTE 3D (202), Wnioski (214)		
Część II				
Techniki nowoczesne				
ROZDZIAŁ 5		ROZDZIAŁ 11		
Obrazowanie harmoniczne	113	Echokardiografia trójwymiarowa przezprzełykowa w czasie rzeczywistym (TEE 3D)	215	
Wprowadzenie (113), Metodologia (113), Znaczenie kliniczne (115), Wnioski (119)		Wprowadzenie (215), Znaczenie kliniczne badania TEE 3D (215), Wnioski (227)		
ROZDZIAŁ 12				
Echokardiografia i badanie doplerowskie wewnątrzwnętrówce				231
Wprowadzenie (231), Metodologia (231), Znaczenie kliniczne (234), Wnioski (243)				

ROZDZIAŁ 13		ROZDZIAŁ 18	
Echokardiografia śródsercowa (ICE)	245	Metoda śledzenia płamki 3D (3D strain)	281
Wprowadzenie (245), Metodologia (245), Znaczenie kliniczne (247), Wnioski (249)		Wprowadzenie (281), Metodologia (281), Znaczenie kliniczne (282), Wnioski (289)	
ROZDZIAŁ 14		ROZDZIAŁ 19	
Echokardiografia okołooperacyjna	251	Mapowanie wektorowe (VFM)	293
Wprowadzenie (251), Metodologia (251), Znaczenie kliniczne (253), Wnioski (256)		Wprowadzenie (293), Metodologia (293), Znaczenie kliniczne (296), Wnioski (298)	
ROZDZIAŁ 15		ROZDZIAŁ 20	
Echokardiografia przenośna	259	Charakterystyka tkankowa	301
Wprowadzenie (259), Metodologia (259), Znaczenie kliniczne (261), Wnioski (264)		Wprowadzenie (301), Metodologia (301), Znaczenie kliniczne (302), Wnioski (303)	
ROZDZIAŁ 16		ROZDZIAŁ 21	
Przekłatkowe badanie dopplerowskie przepływu wieńcowego	267	Teleechokardiografia	305
Wprowadzenie (267), Metodologia (267), Znaczenie kliniczne (267), Wnioski (270)		Wprowadzenie (305), Metodologia (305), Znaczenie kliniczne (305), Wnioski (307)	
		ROZDZIAŁ 22	
		Echokardiografia symulacyjna	309
		Wprowadzenie (309), Metodologia (309), Znaczenie kliniczne (310), Wnioski (312)	
		ROZDZIAŁ 23	
		Archiwizacja cyfrowa	313
		Wprowadzenie (313), Metodologia (313), Znaczenie kliniczne (316), Wnioski (317)	
		Wnioski	319
		Skorowidz	321

Część III

Techniki przyszłościowe

Przedmowa

Oto mamy przed sobą najnowsze dzieło dr. Christophe'a Klimczaka, ostatnie z długiej serii poświęconej echokardiografii. Po raz kolejny pozwoli ono zarówno na stawianie pierwszych kroków początkującym echokardiografistom, jak i pogłębienie wiedzy na temat nowych technik badaczom zaawansowanym.

Jak zawsze poruszonych jest wiele aspektów dydaktycznych oraz omówionych zastosowań klinicznych; książka znakomicie scala nowości techniczne i ich zastosowanie w diagnostyce kardiologicznej oraz uwzględnia ich znaczenie prognostyczne.

Im szybciej zrozumie się podstawy fizyczne tych złożonych technik, tym łatwiej będzie można je zastosować, a wtedy interpretować wyniki będą mogli nawet mniej doświadczeni kardiolodzy.

Brawo! Dobrej lektury!

Profesor Albert Hagège

Kierownik Oddziału Kardiologii

Szpital Europejski im. Georges'a Pompidou,

Paryż

Prezes Francuskiego Towarzystwa
Kardiologicznego

Część II

Techniki nowoczesne

Wprowadzenie

W konwencjonalnych aparatach ultrasonograficznych ultradźwięki odbite są analizowane w wiązce o częstotliwości zbliżonej do częstotliwości emisji. Wykorzystanie zasady harmonicznej warunkuje selektywne przetwarzanie sygnału odbitego w celu ukazania tylko drugiego harmonicznego sygnału na odbieranej częstotliwości bazowej (podstawowej).

Obrazowanie drugiej harmonicznej umożliwia powtórny przebieg sygnału przez tkanki i poprawę czystości odbioru sygnału na tle szumów i artefaktów.

Poprawa jakości obrazowania u pacjentów słabo echogenicznych jest na tyle dobra, że obrazowanie harmoniczne nakłada się na obrazowanie w częstotliwości podstawowej.

W praktyce ta technika szczególnie ulepsza jakość obrazowania miokardium oraz dobrze odzwierciedla granice wsierdzia.

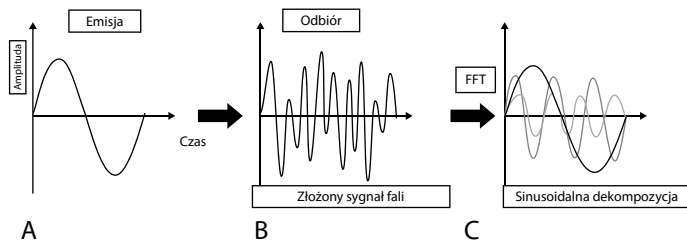
Metodologia

Podstawy fizyczne

W echokardiografii charakter tkanek powierzchniowych (tkanka tłuszczowa, płuca, żebra) warunkuje jakość otrzymanego obrazu ultrasonograficznego. Powierzchnowe struktury po kontakcie z wiązką ultradźwięków odbijają, rozpraszają i frakcjonują większość sygnału ultrasonograficznego.

W istocie tkanki klatki piersiowej stanowią środowisko nielinearnej propagacji ultradźwięków. To oznacza, że sygnał odbity przez te struktury ma częstotliwość różną od częstotliwości w trakcie emisji. I tak, fala ultradźwiękowa sinusoidalna na początku swego przebiegu, a więc mająca jedną częstotliwość, może ulec postępującym modyfikacjom w ciągu propagacji. Fala deformuje się w miarę progresji. To zniekształcenie sygnału ultradźwiękowego przez tkanki o strukturze nielinearnej tworzy złożony sygnał fali przy odbiorze (ryc. 5.1).

Zjawiska tworzące szумы w formie swoistego „zągła” wpływają na całość obrazu, na który składa się głównie częstotliwość podstawowa. Dzięki obrazowaniu harmonicznemu można wyeliminować większość owych szumów.

Rycina 5.1. Podstawy fizyczne obrazowania harmonicznego.

A. Sygnał ultradźwiękowy emisyjny. **B.** Zniekształcenie sygnału ultradźwiękowego w trakcie przejścia przez tkanki nielinearne. **C.** Dekompozycja sygnału fali w sinusoidy harmoniczne zgodnie z transformacją Fouriera (FFT).

Zasada obrazowania harmonicznego jest oparta na wykorzystaniu sygnałów harmoniczných formujących się w fazie emisji, kiedy następuje propagacja ultradźwięków poprzez tkanki.

Dekompozycja sygnału fali złożonego z sinusoid harmoniczných jest możliwa technicznie dzięki procesowi transformacji Fouriera (ryc. 5.1).

Jeżeli zniekształcił się zdeformowany sygnał, pojawiają się częstotliwości nieobecne w fazie początkowej. W trybie harmonicznym wykorzystywany jest pojedynczy sygnał harmoniczny, a sygnał podstawowy jest eliminowany przez filtr.

Technologia harmoniczna

Mechanizm wytwarzania obrazów harmoniczných obejmuje:

- selekcję na poziomie tworzenia się wiązki ultradźwięków o częstotliwości emisji podstawowej (zwykle 1,8 lub 2 MHz) i
- uzyskiwanie częstotliwości odbioru będącej podwojeniem częstotliwości emisji podstawowej (tj. 3,6 lub 4 MHz) (tzw. druga harmoniczna).

W efekcie obraz harmoniczny jest oparty na częstotliwości harmonicznej (podwojenie częstotliwości emisji) odtworzonej przez tkanki.

Zalety obrazowania harmonicznego

Po uzyskaniu obrazu selekcyjnego echa odpowiadające na drugą harmoniczną jest możliwe:

- zredukowanie artefaktów i ech powtarzanych;
- zmniejszenie szumów głębi (tła) generowanych przez ultradźwięki;
- poprawienie rozdzielczości kontrastu ultrasonograficznego;
- ograniczenie i wzmocnienie konturów struktur tkankowych.

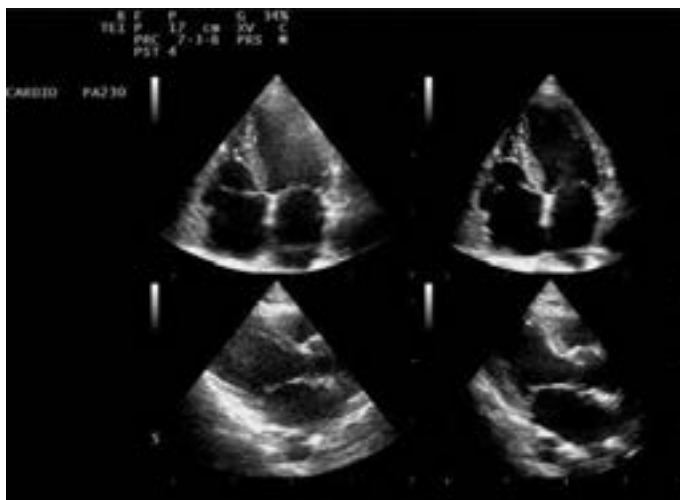
Jednakże, aby to uzyskać, obrazowanie harmoniczne wymaga znakomitego sterowania częstotliwością.

Technologia cyfrowa zastosowana w obrazowaniu echograficznym i sondach ultrasonograficznych, wykorzystująca szeroki zakres częstotliwości, doskonale odpowiada na to zapotrzebowanie.

W ten sposób może być zastosowana optymalna selekcja sygnałów, które odbijają się od badanych struktur, dając obraz echograficzny odpowiadający danej strukturze tkankowej.

W praktyce obrazowanie drugą harmoniczną ma następujące zalety:

- lepsze ograniczenie wsierdzia komór;
- lepszy kontrast między światłem jam serca a ścianami;

Rycina 5.2.

Obrazowanie harmoniczne (z prawej) porównane z obrazowaniem konwencjonalnym 2D (z lewej). Projekcje 2D koniuszkowe i przymostkowe podłużne.

- mniej artefaktów bliskiego pola i partii bocznych;
- mniej szumów tła w jamach serca (ryc. 5.2).

Względny ograniczeniami obrazowania harmonicznego są:

- zwiększenie grubości płatków zastawki mitralnej (o 20–40%);
- wzrost grubości ścian (5–10%).

Te ograniczenia dają prawdopodobnie bardziej realistyczne obrazowanie struktur sercowych w trybie harmonicznym, podczas gdy w obrazowaniu konwencjonalnym można mieć do czynienia z pewnym niedoszacowaniem.

Nowe techniki polepszania jakości obrazu

Największe postępy dokonały się w technologii aparatów echokardiograficznych i w dziedzinie cyfrowego opracowania obrazów.

Jakość obrazu miokardium w trybie konwencjonalnego obrazowania czarno-białego pozostaje ciągle niewystarczająca, dlatego też opracowano nowe techniki:

- obrazowanie przerywane (*pulsing interval*);
- obrazowanie w inwersji pulsacyjnej (*pulse inversion*);
- obrazowanie doplerem mocy (*power doppler*).

Techniki te, opisane w rozdz. 8, znajdują zastosowanie szczególnie w echokardiografii kontrastowej.

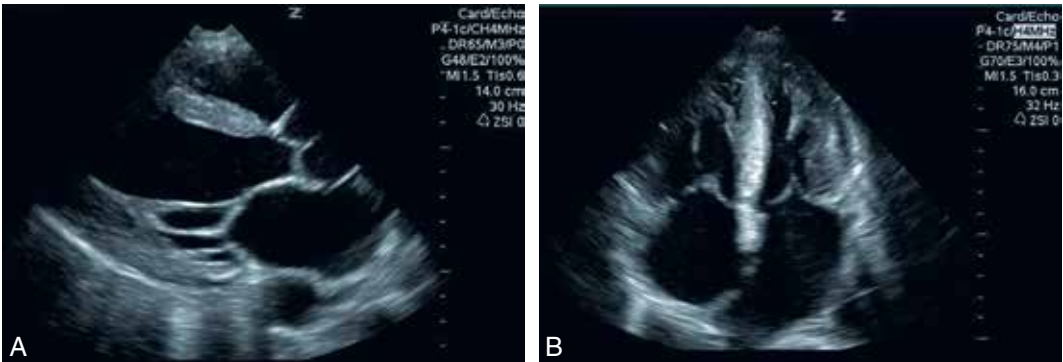
Celem tych ulepszeń jest poprawienie czułości i specyficzności wykrywania sygnału przenoszącego mikropęcherzyki kontrastu.

Compound imaging harmonics

Nowa technologia *compound imaging harmonics*, opracowana przez badaczy ZONARE Sonography, jest oparta na innowacyjnej metodzie *channel domain*. W porównaniu z klasyczną technologią system *channel domain* nie rejestruje ech w sposób liniowy (linia po linii), tylko w postaci szerokiej taśmy ultradźwięków, w której zastosowana jest technika krzyżowania wiązek ultradźwięków (*compounding*). W ten sposób redukuje się liczbę cykli emisji i odbioru wiązek ultradźwięków, nakładając ograniczenia fizyczne podczas dyfuzji fal ultradźwiękowych w ciele człowieka. Funkcja *compound harmonics* połączona ze składowymi częstotliwości podstawowych i harmonicznych pozwala na uzyskanie jeszcze lepszej penetracji niż sama druga harmoniczna. Co więcej, system *auto-opt* pomaga w udoskonaleniu automatycznej emisji i odbioru ultradźwięków oraz dostosowuje je do właściwości strukturalnych badanych tkanek. Ta innowacyjna metoda, w przeciwieństwie do klasycznej techniki echokardiograficznej, umożliwia tworzenie *a posteriori* obrazu końcowego o wysokiej rozdzielczości opartego na początkowym obrazie surowym. Technika *compound imaging harmonics* oferuje znaczną poprawę jakości obrazu echokardiograficznego, szczególnie w przypadku pacjentów słabo echogenicznych (ryc. 5.3).

Znaczenie kliniczne

Zalety obrazowania harmonicznego w praktyce echokardiograficznej przejawiają się w dwóch płaszczyznach:

Rycina 5.3. Obrazy 2D uzyskane techniką *compound imaging harmonics* firmy Zonare.

- zastosowane razem z echokardiografią kontrastową umożliwiają optymalizację badania funkcji lewej komory, a szczególnie perfuzji wieńcowej;
- użyte razem ze sposobem klasycznym ułatwiają badanie struktur sercowych niewystarczająco widocznych w badaniu podstawowym; szczególnie chodzi o uwidocznienie wsierdzia lewej komory, struktury delikatnej i słabo echogenicznej.

To ostatnie zastosowanie obrazowania harmonicznego stało się obecnie częścią codziennego rutynowego badania.

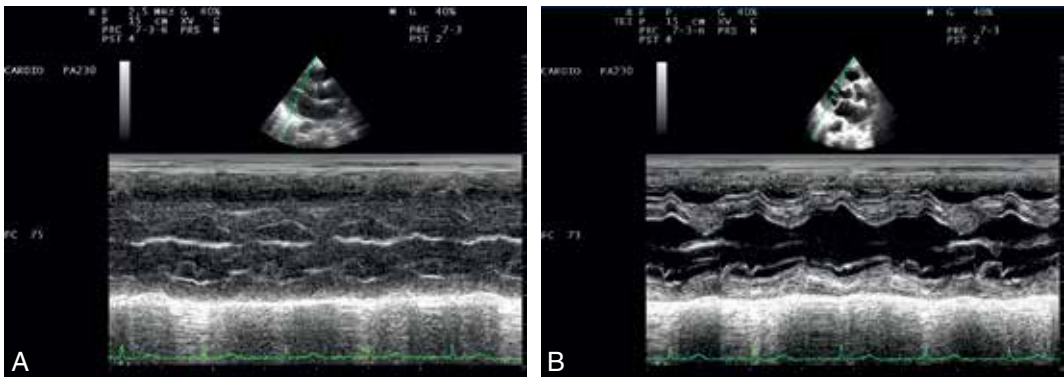
Przydatność kliniczna obrazowania harmonicznego została udowodniona:

- W przypadku pacjentów słabo echogenicznych w badaniu konwencjonalnym.

Dotyczy to pacjentów w wieku podeszłym, otyłych, niewydolnych oddechowo, z wąskimi przestrzeniami międzyżebrowymi, mających grubą ścianę klatki piersiowej, po świeżo przebytej torakotomii. Dla tych pacjentów, określanych jako trudnych, najbardziej korzystne jest właśnie badanie harmoniczne (ryc. 5.4).

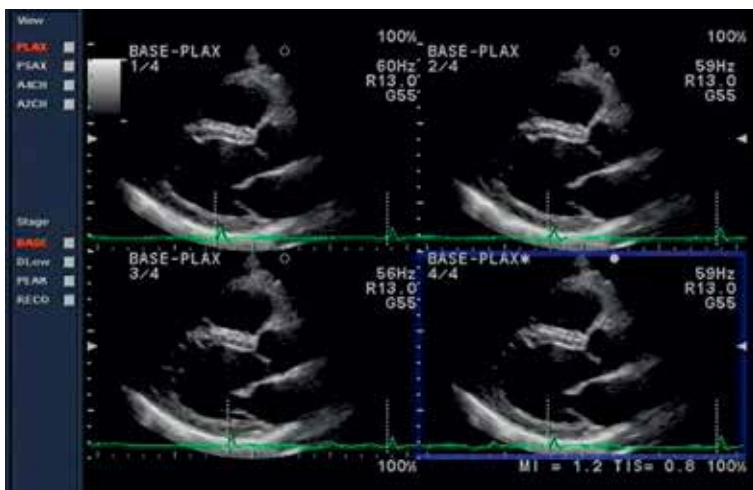
- W echokardiografii obciążeniowej.

Próba dobutaminowa jest niemożliwa do przeprowadzenia u ok. 5–15% pacjentów kierowanych na to badanie z powodu złej echogeniczności. Obrazowanie harmoniczne znacząco poprawia obrys wsierdzia w czasie echokardiografii obciążeniowej.

Rycina 5.4. Obrazowanie M-mode, przekrój na poziomie komór.

A. Widok klasyczny. **B.** Widok w obrazowaniu harmonicznym.

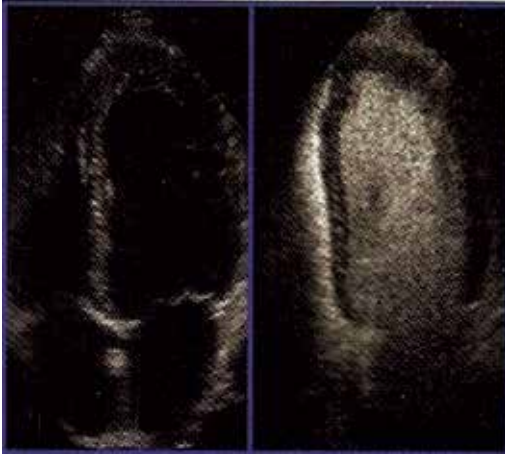
Rycina 5.5. Obrazowanie harmoniczne podczas próby dobutaminowej.

Źródło: Imagierie Aloka-Hitachi.

zeniowej. Dzięki niemu wzrasta czułość próby (z 64 do 92%) w porównaniu z badaniem podstawowym. O rutynowym zastosowaniu obrazowania harmonicznego przesądziła codzienna praktyka w wykonywaniu próby (ryc. 5.5).

- W echokardiografii kontrastowej.

Połączenie tych dwóch metod poprawiło widoczność konturów wsierdzia lewej komory i polep-

Rycina 5.6. Obrazowanie harmoniczne podczas badania kontrastowego, dające lepszą widoczność obrysów wsierdzia lewej komory.

szyło wynik badania perfuzji miokardium przez śródki kontrastowe (ryc. 5.6).

- W przypadku automatycznego obrysowywania konturów wsierdzia, gdy jest używana w połączeniu z techniką kwantyfikacji akustycznej (AQ).

To połączenie poprawia widoczność endocardium. Bezpośrednie zastosowanie ten sposób znajduje w technice *color kinesis*.

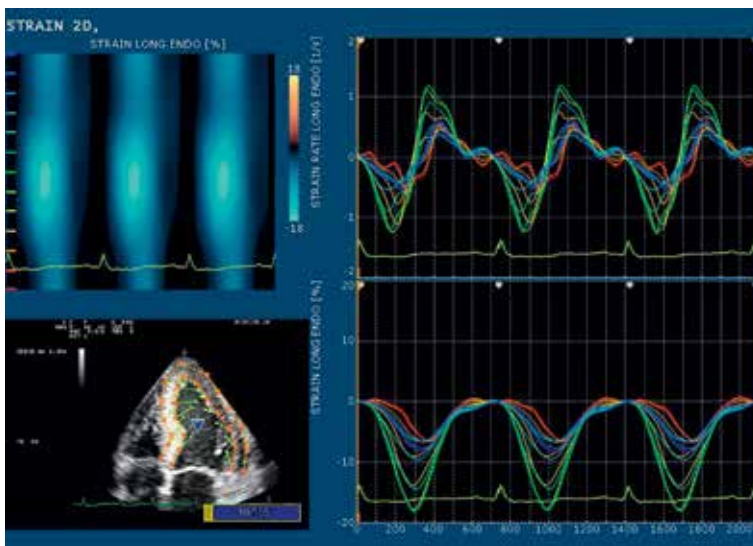
- W obrazowaniu odkształcenia dwuwymiarowego.

Technika 2D *strain* w połączeniu z obrazowaniem harmonicznym powoduje lepsze lokalizowanie markerów akustycznych (plamek, czyli *speckles*) w miokardium (ryc. 5.7).

W praktyce klinicznej obrazowanie drugą harmoniczną poprawia jakość badania transtorakalnego w:

- Badaniu kinetyki segmentarnej komór (tab. 5.1).

Po porównaniu analizy segmentarnej w badaniu konwencjonalnym z badaniem w połączeniu z drugą harmoniczną można stwierdzić, że badanie złożone daje lepsze wyniki (udokumentowano to zarówno w badaniu przez dwóch niezależnych badaczy, jak i w badaniu powtórnym wykonanym przez tego samego badacza). Poprawa jakości obrazu w badaniu drugą harmoniczną dotyczy

Rycina 5.7. Obrazowanie harmoniczne nałożone na badanie odkształcenia (Technika 2D *strain*).

Źródło: Image de Kontron Medical.

Wprowadzenie

Do uwidocznienia jam serca mogą być stosowane różne metody obrazowania:

- sercowy rezonans magnetyczny (MR);
- tomografia;
- echokardiografia przezprzełykowa (TEE);
- endoskopia sercowa;
- echokardiografia śródsercowa (ICE).

Interesującym alternatywnym sposobem badania wobec TEE jest echokardiografia śródsercowa (ICE) lub wewnątrzsercowa, w której wykorzystuje się specjalne sondy cewniki wyposażone w głowicę ultradźwiękową, pozwalającą na uzyskanie obrazów echograficznych struktur sercowych bezpośrednio z jam serca.

Metoda ma wiele zastosowań klinicznych, a szczególnie przydatna jest w kardiologii interwencyjnej.

Metodologia

Echokardiografia śródsercowa rozwinęła się wraz z powstaniem cewników wewnątrzsercowych wyposażonych w głowicę ultradźwiękową. Obecnie dysponujemy dwoma rodzajami takich głowic:

- głowicą mechaniczną obrotową z częstotliwością emisji 9 MHz zamontowaną na cewniku; ten system pozwala na uzyskanie obrazowania okrężnego (360 stopni) podczas stopniowego wycofywania cewnika (przekroje tomograficzne prostopadłe do długiej osi cewnika);

- głowicą elektroniczną tzw. *phased array*, złożoną z 64 elementów piezoelektrycznych o częstotliwości od 5,5 do 10 MHz, zamontowaną na sondzie cewnika. Ta głowica może być poruszana przez rotację wzdłuż osi sondy oraz za pomocą pokręteł umieszczonych na uchwycie sondy, podobnie jak w sondzie przezprzełykowej.

Technika elektroniczna ma coraz większe zastosowanie w praktyce kardiologicznej. Pozwala na uzyskanie przekrojów sektorowych dwuwymiarowych (90 stopni), identycznych jak w badaniu TEE, z funkcją doplera spektralnego i kolorowego oraz, rzecz jasna, także doplera tkankowego.

Najczęściej używaną sondą jest aktualnie Acu Nav Acuson-Siemens (ryc. 13.1).

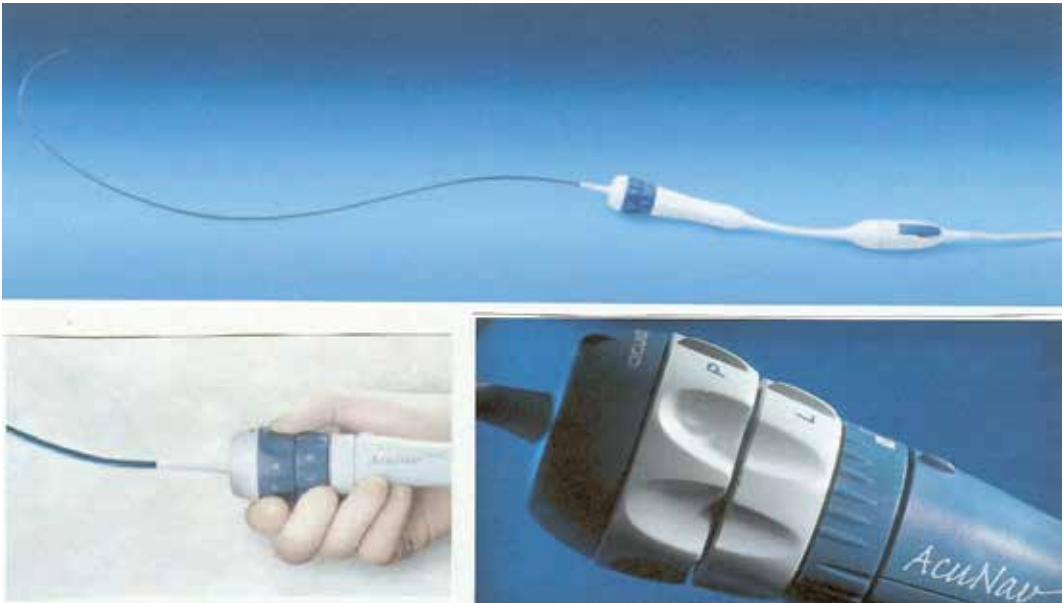
Ta sonda ma średnicę od 8 do 10 F (4 lub 3,3 mm), ok. 90 cm długości i jest wyposażona w głowicę ultradźwiękową typu *phased array*. Jej końcówka może być poruszana we wszystkich kierunkach dzięki dwóm pokrętkom umieszczonym na rękojeści sondy.

Technika badania

W praktyce cewnik elektroniczny do jednorazowego użytku jest wprowadzany pod kontrolą skopii przez specjalny introduktor do żyły udowej i przez żyłę główną dolną do prawego przedsionka. Cewnik jest połączony z klasycznym echokardiografem dzięki specjalnemu adapterowi.

Procedura wprowadzania cewnika odbywa się w znieczuleniu miejscowym.

Cewnik ICE może być również wprowadzony drogą udową w sposób wsteczny (drogą tętniczą).

Rycina 13.1. Sonda cewnik do echokardiografii śródsercowej Acu Nav Acuson-Siemens. Cewnik ultrasonograficzny podłączony do uchwyty z pokrętłami regulacyjnymi.

Obrazowanie echograficzne

Obrazy ICE uzyskuje się poprzez poruszanie cewnikiem w prawym przedsionku. Wykonuje się następujące ruchy:

- obrót zgodny z ruchem wskazówek zegara lub przeciwny do ich ruchu wzdłuż osi długiej sondy cewnika;
- zgięcie głowicy do przodu lub do tyłu;
- odchylenia cewnika na boki.

Manipulacje sondą wykonuje się pod kontrolą skopii zgodnie z funkcją orientacji anatomicznej echokardiograficznej. W ten sposób, poruszając głowicą w różnych kierunkach, można obejrzeć struktury serca w całości.

Klasyczne przekroje dwuwymiarowe serca w ICE to (ryc. 13.2):

- przekrój przez drogę napływu i wyrzutu prawej komory z zastawkami trójdzielną i płucną (jest to tzw. pozycja neutralna pokręteł sondy);
- przekrój przez opuszkę aorty z zastawką aortalną (rotacja sondy zgodna z ruchem wskazówek zegara);

- przekrój przez przegrodę międzyprzedsionkową wzdłuż jej długiej osi z ukazaniem dołu owalnego (zgięcie sondy do tyłu) i żyły głównej górnej (przez przemieszczenie sondy w kierunku uszka prawego przedsionka);
- przekrój przez przegrodę międzyprzedsionkową wzdłuż jej krótkiej osi (rotacja sondy zgodna z ruchem wskazówek zegara o 90 stopni);
- przekroje struktur lewego serca: lewy przedsionek, uszko lewego przedsionka, żyły płucne, zastawka mitralna (zgięcie sondy do przodu).

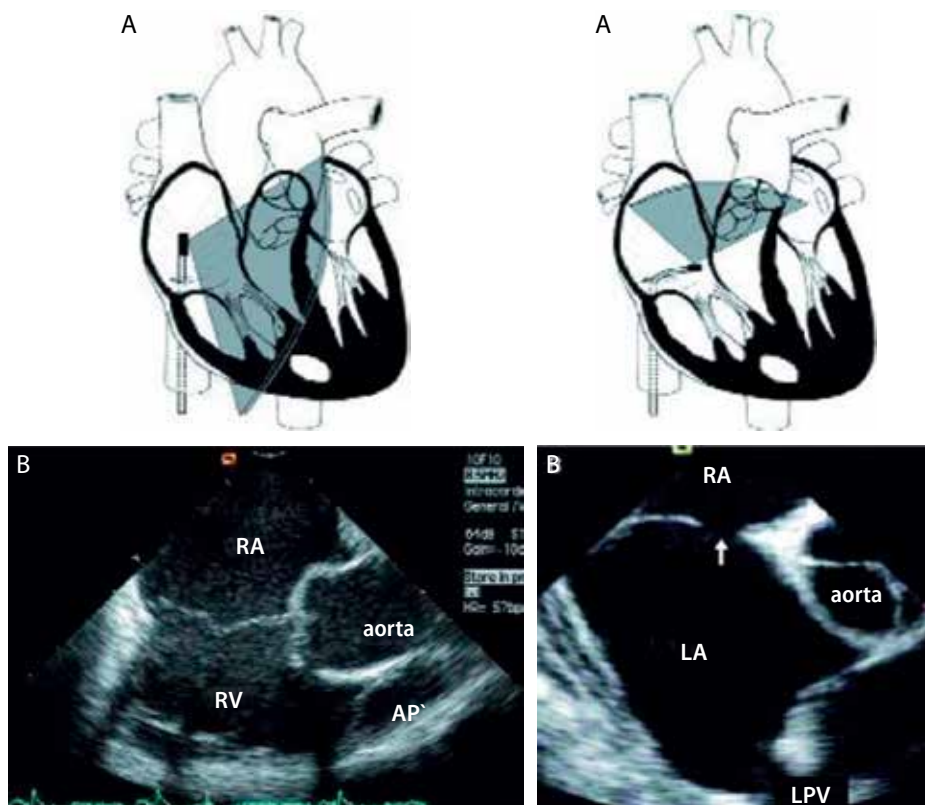
Możliwe jest również uzyskanie dodatkowych przekrojów przez przemieszczenie sondy poprzez przetrwały otwór owalny lub ubytek w przegrodzie międzyprzedsionkowej.

Zalety i ograniczenia echokardiografii śródsercowej

Badanie echokardiograficzne śródsercowe ma liczne zalety:

- technika półinwazyjna;

Rycina 13.2. Przykłady przekrojów 2D uzyskanych sondą echokardiograficzną śródsercową.

A. Przekrój 2D wypośrodkowany na prawe jamy serca, aortę i tętnicę płucną (PA).

B. Przekrój 2D wypośrodkowany na przedsionki oddzielone przegrodą międzyprzedsionkową z małym ubytkiem międzyprzedsionkowym (strzałka).

Źródło: A. Girod. *Revue Médicale Suisse*.

- możliwość wykonania badania w pracowni hemodynamicznej w znieczuleniu miejscowym;
- łatwość i szybkość uzyskania obrazów;
- znakomita widoczność struktur wewnątrzsercowych w czasie rzeczywistym (wysoka rozdzielczość obrazowania);
- stabilność obrazu niezależnie od ruchu serca i ruchów oddechowych;
- współdziałanie z innymi stosowanymi systemami;
- możliwość wykonania badań z funkcją doplera (pulsacyjny, kolorowy, tkankowy).

Do podstawowych ograniczeń ICE należą:

- relatywnie wysokie koszty cewników;
- cewniki jednorazowego użytku, bez możliwości resterylizacji;

- konieczność utworzenia dostępu żylnego udowego w trakcie badania w pracowni hemodynamicznej;
- konieczność kształcenia echografisty adekwatna do zaawansowania techniki (wprowadzanie cewnika, manipulacje sondą, zapoznanie się z obrazowaniem śródsercowym);
- konieczność dobrej współpracy między echografistą a hemodynamistą.

Powikłania ICE są nieliczne i ograniczają się głównie do przedsionkowych zaburzeń rytmu serca.

Znaczenie kliniczne

Wskazania kliniczne do echokardiografii śródsercowej obejmują:

- przezskórne procedury interwencyjne;
- elektrofizjologię;
- złożone wady wrodzone.

Przezskórne procedury interwencyjne

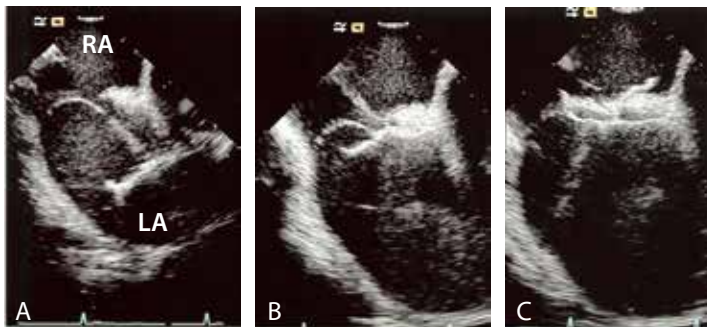
Echokardiografia śródsercowa znajduje zastosowanie przede wszystkim w pracowni hemodynamicznej w związku z procedurami przezskórnymi.

Wskazania kliniczne do ICE są analogiczne, jak w badaniu przezprzełykowym, i dotyczą:

- zamykania przetrwałego otworu owalnego (PFO) i ubytków w przegrodzie międzyprzedsionkowej (ASD) (ryc. 13.3);

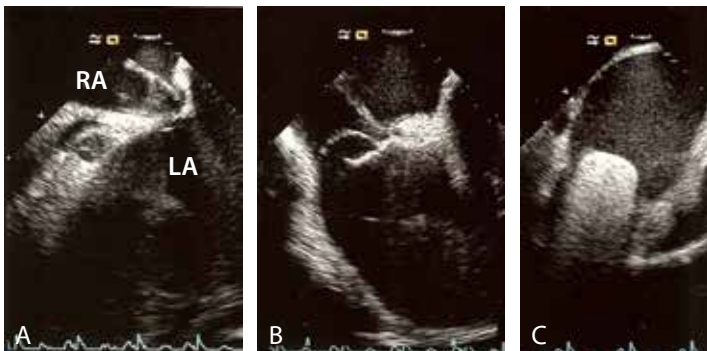
- cewnikowania przezprzegrodowego (sterowanie punkcją transseptalną);
- zamykania uszka lewego przedsionka;
- przezskórnej komisurotomii mitralnej (pomoc w cewnikowaniu transseptalnym i w poszerzaniu ujścia mitralnego) (ryc. 13.4);
- przezskórnej implantacji protez zastawkowych (szczególnie protezy aortalnej);
- przezskórnej korekcji niedomykalności mitralnej;
- ablacji alkoholowej w kardiomiopatii zawężającej.

W tych wskazaniach obrazy echograficzne uzyskane za pomocą ICE są zbliżone do obrazów uzyskiwanych w badaniu przezprzełykowym.

Rycina 13.3. Zamykanie przetrwałego otworu owalnego pod kontrolą echografii śródsercowej.

Źródło: E. Brochet, *ÉchoCardiographie*, 2009.

Rycina 13.4. Wykorzystanie echografii śródsercowej w trakcie cewnikowania transseptalnego (A) i przezskórnej komisurotomii mitralnej (B, C).

Źródło: E. Brochet, *ÉchoCardiographie*, 2009.

Do zalet echografii śródsercowej należą:

- możliwość wykonania badania bez znieczulenia ogólnego (wylimowania ryzyka narkozy i skrócenie pobytu szpitalnego);
- możliwość wykonania badania w trybie pilnym w razie potrzeby (trudny zabieg cewnikowania przegrody międzyprzedsionkowej, nieplanowane lub niemożliwe znieczulenie ogólne...);
- szansa wykonania badania w przypadkach, gdy badanie przezprzełykowe jest niemożliwe lub istnieją do niego przeciwwskazania;
- znakomite badanie ciągłości przegrody międzyprzedsionkowej, a szczególnie strefy dołu owalnego.

W odniesieniu do przezskórnego zamykania przetrwałego otworu owalnego lub ubytku w przegrodzie międzyprzedsionkowej echokardiografia śródsercowa jest najbardziej przydatna do:

- kompletnej analizy ubytku w przegrodzie (lokalizacja, wielkość, morfologia, towarzyszące anomalie...);
- precyzyjnego monitorowania całej procedury zamykania ubytku;
- kontroli i nadzoru nad procedurą interwencyjną.

Za pomocą ICE uzyskuje się podobne informacje, jak w przypadku TEE, ale bez konieczności zakładania sondy do przełyku i wprowadzania znieczulenia ogólnego.

Elektrofizjologia

Echografia śródsercowa jest również wykorzystywana do monitorowania cewnika ablacyjnego. Pozwala na:

- precyzyjne ustalenie położenia struktur sercowych;
- nadzór nad przemieszczaniem się cewnika;
- weryfikację optymalnej pozycji cewnika w miejscu ablacji;
- wykrywanie skrzeplin mogących się formować na cewniku ablacyjnym.

Wady wrodzone serca

W tej dziedzinie echografia śródsercowa jest szczególnie przydatna w diagnostyce złożonych

wad i w kontroli efektów przebytych operacji korekcyjnych. Umożliwia uzyskanie rzetelnych widoków chirurgicznych struktur sercowych o wysokiej rozdzielczości.

Wnioski

Echografia śródsercowa stanowi nową metodę echograficzną szczególnie przydatną i opłacalną w kardiologii interwencyjnej. Oferuje obrazy echograficzne struktur sercowych o bardzo wysokiej jakości.

Informacje dostarczane tą drogą są precyzyjne i interesujące z punktu widzenia planu diagnostyczno-terapeutycznego.

Perspektywy ICE wiążą się z miniaturyzacją cewników i wprowadzeniem techniki trójwymiarowej (3D w czasie rzeczywistym).

Cena systemów do ICE oraz łatwość zastosowania zmieniają się korzystnie, co sprzyja coraz szerszemu zastosowaniu tej techniki w praktyce klinicznej.

Piśmiennictwo

- Armstrong WF, Ryan T. Feigenbaum's Echocardiography. Lippincott Williams and Wilkins; 2009.
- Bartel T, Konorza T, Arjumand J, et al. Intracardiac echocardiography in superior to conventional monitoring for guiding device closure of interatrial communications. *Circulation* 2003; 107: 795–7.
- Brochet E, Aubry P, Juliard JM, Vahanian A. L'Échographie intracardiaque: une nouvelle approche échographique en cardiologie interventionnelle. *Cardiologie Pratique* 2005; 736: 1–3.
- Brochet A. L'Échographie intracardiaque. *Échocardiographie* 2009; 18: 5–8.
- Calo L, Lambert F, Loricchio ML, et al. Intracardiac echocardiography: from electroanatomic correlation to clinical application in interventional electrophysiology. *Ital Heart J* 2002; 3: 387–98.
- Citro R, Ducceschi V, Salustri A. Intracardiac echocardiography to guide transeptal catheterization for radiofrequency catheter ablation of left-sided accessory pathways: two case reports. *Cardiovasc Ultrasound* 2004; 2: 20.
- Daoud EG, Kalbfleisch SJ, Hummel JD. Intracardiac echocardiography to guide transeptal left heart catheterization for radiofrequency catheter ablation. *J Cardiovasc Electrophysiol* 1999; 10: 358–63.

- Girod A, Delabays C, Roguelov F, et al. Échographie intracardiaque: un nouvel outil en cardiologie interventionnelle. *Revue Médicale Suisse*; 3118 (revue.medhyg.ch).
- Green NE, Hansgen AR, Carroll JD. Initial clinical experience with ICE in guiding balloon mitral valvuloplasty: technique, safety, utility and limitations. *Catheter Cardiovasc Interv* 2004; 63: 385–94.
- Kalman JM, Olgin JE, Karch MR, et al. Use of intracardiac echocardiography in interventional electrophysiology. *Pacing Clin Electrophysiol* 1997; 20: 2248–62.
- Koenig PR, Abdulla RI, Cao QL, et al. Use of intracardiac echocardiography to guide catheter closure of atrial communications. *Echocardiography* 2003; 20: 781–7.
- Mangrum JM, Mounsey JP, Kok LC, et al. Intracardiac echocardiography-guided, anatomically based radiofrequency ablation of focal atrial fibrillation originating from pulmonary veins. *J Am Coll Cardiol* 2002; 39: 1964–72.
- Mullen MJ, Dias BF, Walker F, et al. Intracardiac echocardiography guided device closure of atrial septal defects. *J Am Coll Cardiol* 2003; 41 (2): 285–92.
- Ren JF, Marchlinski FE, Callans DJ, Schwartzman D. *Practical Intracardiac Echocardiography in Electrophysiology*. Wiley-Blackwell; 2005.
- Silvestry FE, Wieggers SE. *Intracardiac Echocardiography*. Informa Healthcare; 2005.
- Szili-Torok T, Kimman G, Theuns D, et al. Transseptal left heart catheterization guided by intracardiac echocardiography. *Heart* 2001; 86: E11.
- Szili-Torok T, Kimman G, Scholten MF, et al. Interatrial septum pacing guided by three-dimensional intracardiac echocardiography. *J Am Coll Cardiol* 2002; 40: 2139–43.
- Wissner E. *Utility of intracardiac echocardiography during transseptal puncture*. Sudwestdeutscher Verlag für Hochschulschriften. 2010.
- <http://www.biosensewebster.com/products/diagnostic/acunaw.aspx>.
- <https://www.medical.siemens.com>.
- Stryker® Sustainability solutions (MKT0056D-AcuNaw-Brochure-2011.pdf).

Christophe Klimczak

Echokardiografia

Techniki tradycyjne i nowoczesne

Ultrasonografia kardiologiczna, zwana echokardiografią, zajmuje dzisiaj czołowe miejsce w diagnostyce kardiologicznej. Za pomocą tej techniki można zwizualizować w czasie rzeczywistym strukturę serca w cyklu sercowym.

Do codziennej praktyki zostały wdrożone z sukcesem nowe techniki (3D, kontrast, *speckle tracking*...), co świadczy o tym, że echokardiografia jest technika żywą i rewolucjonizującą podejście do pacjenta.

Ogrom informacji, których dostarczają nowe techniki, jest dość trudny do interpretacji, zwłaszcza w codziennej rutynowej praktyce. Ta książka ma umożliwić ich syntezę oraz ułatwić zrozumienie i zapoznanie się z metodologią.

Dr Christophe Klimczak

W książce poruszonych jest wiele aspektów dydaktycznych i omówionych zastosowań klinicznych; znakomicie scala ona nowości techniczne i wykorzystanie w diagnostyce kardiologicznej oraz uwzględnia ich znaczenie prognostyczne.

Profesor Albert Hagège

**Kierownik Oddziału Kardiologii, Szpital Europejski im. Georges'a Pompidou, Paryż
Prezes Francuskiego Towarzystwa Kardiologicznego**

Tytuł oryginału: **Techniques d'échographie cardiaque. Classiques, nouvelles, futures.** Publikację wydano na podstawie umowy z Elsevier.

ELSEVIER

ISBN 978-83-65625-10-6

9 788365 625106 >

www.edraurban.pl